

Slavnostni govor predsednika Republike Slovenije dr. Danila Türka na osrednji počastitvi dneva državnosti

Ljubljana, 22. junij 2012

Spoštovane državljanke in državljani Republike Slovenije,
dragi rojaki po svetu,
spoštovani visoki gostje,

veseli me, da smo se spet zbrali v tem lepem številu – tu na proslavi – in doma, pred televizijskimi in radijskimi sprejemniki. Prav je tako. Država je skupna skrb in skupna usoda. Današnja proslava je trenutek naše skupne hvaležnosti in priložnost za skupni razmislek.

Nocoj so med nami udeleženci vojne za Slovenijo ter svojci in potomci tistih, ki so za domovino žrtvovali najdragocenejše, svoja življenja. Njim se moramo še posebej zahvaliti za izborjeno neodvisnost.

S hvaležnostjo se spominjamo tudi številnih prispevkov civilne družbe, njenih organizacij, gibanj in voditeljev, ki so pred osamosvojitvijo izoblikovali intelektualno in politično podlago naše neodvisnosti. Hvaležni smo vsem, ki so po osamosvojitvi vodili državo na nove ravni razvoja in v nove kakovosti našega bivanja.

Današnja priložnost pa ni le proslava. Je tudi priložnost, da se ozremo okrog sebe in vase, in da se vprašamo: Kaj si želimo? Česa smo zmožni? In kaj smo pripravljeni storiti za to, da bi se nam naše upanje uresničilo?

V teh tednih mineva dvajset let, odkar smo stopili v svet kot enaki med enakimi. Svet nas je sprejel. Suverena Republika Slovenija je postala polnopravna članica Združenih narodov in nekaj tednov kasneje smo že sodelovali na svetovni konferenci o ekološki usodi planeta. Vstop v mednarodno skupnost nam je ponudil nove priložnosti in zadal nove odgovornosti. To moramo še posebej razumeti danes, dvajset let pozneje. Svet se spreminja in danes vsi iščemo nove rešitve. Ozrmo se torej v nedavno preteklost in v zahtevno sedanjost, da bi našli resnično dobre rešitve za prihodnost.

V času nastajanja Slovenije smo doživeli dokončni zaton komunističnega sistema in njegove preživete ideologije, konec hladne vojne in začetek novega, vse bolj povezanega, boljšega sveta. To je bilo dobro in je odprlo nove perspektive človeške in naše skupne svobode. Zavladal je optimizem in govorili smo: "Vse je mogoče, če se le hoče!«

A kmalu se je izkazalo, da je zavladata obratna misel: "Vse se hoče, če je le mogoče." Optimizem konca hladne vojne se je nadaljeval v obdobje nebrzdanega pohlepa, finančnega rokohitrstva in, pri nas, v Sloveniji, prilaščanja nekdanje družbene in državne lastnine. Preteklo desetletje sta zaznamovala lastniška neodgovornost na ravni podjetij in države ter pretirano in lahkomišno zadolževanje gospodarstva. Nabralo se je veliko tranzicijske navlake: slepega hlepenja po bogastvu in oblasti, neodgovornega zadolževanja, nepravilnosti in korupcije, nekulturnih ravnanj in strankarskih preigravanj. Premalo pa je bilo strateškega razmisleka o razvoju.

Toda današnja kriza ni samo naša. Ekscesi pohlepa so v preteklih letih ustvarili razmere za novo, globalno finančno krizo. Tudi Evropska unija se ji ni ognila – in zdaj vsi skupaj iščemo izhod. Stare rešitve niso več uporabne, nove pa še iščemo. Prispodobe o vlakih, ki naj bi vključevali nekatere in izključevali druge, so se že izkazale za iluzorne. V krizi smo vsi Evropejci povezani in iz nje lahko izidemo samo skupaj. Pot naprej ne vodi preko drobitve Evrope. Prav nasprotno, Evropa bo krizo premagala, samo če bo našla dobre skupne rešitve in skupno pot naprej. Potrebujemo gospodarsko

rast in razvoj, potrebujemo razvojne projekte, ki bodo dali upanje in prihodnost državljanom Evrope in ki bodo dovolj močni, da bodo prepričali svetovne finančne trge. Potrebujemo krepitev legitimnosti odločanja v Evropski uniji, tako da se bomo državljani Evrope lahko istovetili z njenimi odločitvami. Evropski parlament mora postati naš skupni dom demokracije, Evropska komisija pa resnična garancija učinkovitega upravljanja, v katero bomo lahko verjeli vsi. Danes potrebujemo več Evrope in ne manj.

Reševanje vsake krize pa zahteva zlasti streznitev in obračanje k sebi. Vsakdo se mora vprašati, kaj je zmožen in kaj je dolžan storiti drugače ali bolje. Naša skupna evropska usoda nam ne daje nobenih odpustkov. Še vedno velja, da mora vsakdo najprej pomesti pred svojim pragom. Tuje zadolženosti ne opravičujejo dolgov naših podjetij. Gradbeni zlom v kakšni tuji državi ne opravičuje naših gradbenih polomov in zlasti ne opravičuje sramotnega ravnanja z delavci propadlih gradbenih podjetij. Ideološki ekstremizem, ki obstaja v raznih delih sveta in v našem sosodstvu, ne more in ne sme biti opravičilo za naše zagrizeno nadaljevanje kulturnega boja.

Naučimo se razumeti in spoštovati tudi lastno preteklost. Ne zavržimo tistega, zaradi česar nas spoštujejo v svetu. Imamo bogato svobodoljubno tradicijo iz časov generala Maistra in boja za severno mejo. Primorci so se že v dvajsetih letih minulega stoletja uprli fašizmu. Borci narodno osvobodilnega boja slovenskega naroda so nas vključili v zmagovito koalicijo Združenih narodov med drugo svetovno vojno. Ob koncu 20. stoletja smo zmogli stopiti skupaj in doseči samostojno državo Slovenijo.

Na vse to smo lahko ponosni. Zato je ločevanje tistih, ki so se med drugo svetovno vojno borili za našo svobodo ter vseh, ki negujejo spomin na našo slavno preteklost, vključno z osamosvojitveno vojno leta 1991, neodgovorno ravnanje, ki nas ponovno in brez potrebe deli. Tu, na tem simbolnem trgu, kjer je pesnik Tone Pavček leta 1989 prebral Majniško deklaracijo, je prostor, kjer morajo stati s svojimi simboli vse generacije veteranov in domoljubnih organizacij. Spomnimo se znamenitega verza Otona Župančiča: "Domovina je ena, nam vsem dodeljena...."

Razmislimo o vsem tem, hkrati pa poskušajmo čim bolj razumeti naš današnji čas in današnje probleme. Bodimo jasni. Opisovati vse današnje probleme kot nekakšno splošno moralno krizo evropske civilizacije ali naše družbe, ali pa kot splošno krizo vrednot je nesmiselno. Glede tega so imeli prav stari misleci: Morala sledi družbenim razmeram in ne obratno. Motijo se ti, ki razmere v Sloveniji opisujejo kot splošno moralno krizo naše družbe. Ne vidijo ali nočejo videti ustvarjalnih, poštenih, delovnih in kulturnih ljudi, ki jih je pri nas velika večina. Ne vidijo naših nesebičnih prostovoljcev in vseh tistih, ki vsak dan pomagajo sočloveku v stiski, boleznih ali osamljenosti. Ne vidijo vsega pozitivnega, kar že obstaja v našem medgeneracijskem sodelovanju. Ne vidijo vseh drugih plemenitih primerov solidarnosti. Ne vidijo velikega intelektualnega potenciala ljudi.

Premislimo torej skrbno in pošteno, kakšni smo in kakšne potenciale v resnici imamo. Prepričan sem, da smo v Sloveniji sposobni pametnih odločitev in streznitve, ki jo moramo doseči, da bi izšli iz sedanje gospodarske, socialne in politične krize. Spoštujmo torej sami sebe in poiščimo v tem tisto moč, ki bo zagotovila premik na novo raven in nam zagotovila spoštovanje drugih. Kdor ne spoštuje sebe in svojih dosežkov, ne more pričakovati, da ga bodo spoštovali drugi.

Bodimo torej pravični do sebe in drugih. Zaupajmo v lastne sposobnosti in priznajmo dobre lastnosti drugim. Danes moramo posebno skrbno gojiti vse vrste pravičnosti – pravno, socialno in mednarodno. Od našega pravosodnega sistema pričakujemo skrbno in dosledno delo. Pravičnost moramo iskati v pravnem redu, ne v medijskih zgodbah in političnih kampanjah. Le neodvisno pravosodje jo lahko zagotovi. Pravičnost, ki jo ponuja trda roka, je kaj slab obet za prihodnost. Zavračajmo vse vrste totalitarizma, ne le njegove zgodovinsko znane in preživete oblike. Te so mrtve. Danes moramo budno paziti, da se ne pretihotapijo nove, tiste, ki se kažejo v sovraštvu do

tujcev in do sleherne drugačnosti. Vzorci, ki jih vidimo ponekod v našem sosedstvu in drugod po Evropi, ne smejo dobiti domovinske pravice v Sloveniji. Ravno tako pa moramo zavračati vse, tudi bolj prikrite poskuse monopoliziranja oblasti in sirenske muke avtoritarnosti.

Kako torej naprej? Predvsem, odpirajmo možnosti mladi generaciji. Danes je mlada generacija izjemno obremenjena z negotovostmi in s pričakovanji. Razumimo jo in odprimo ji prostor za ustvarjalnost. Če želimo, da se nam vremena zjasnijo, vlagajmo v mlade. Danes jim moramo omogočiti kakovostno šolanje, da bomo v resnici zagotovili trajnostni in dolgoročen razvoj. Zaupajmo mladosti, da bo lahko skočila, kjer še ni mostu. A za ta skok potrebuje zalet v obliki zaupanja, ugodne družinske klime, kakovostnega šolanja in zlasti zaposlitvenih priložnosti. Potrebuje delo za nedoločen čas in večje zaposlitvene varnosti. Zato dobro premislimo, ali so res pravilne in dobre vse raznovrstne zamisli o zmanjšanju vlaganj v šolstvo in znanost in o prerazporejanju sredstev za izobraževalne namene. Napak si pri tem strateškem vprašanju ne smemo privoščiti.

Spoštovane državljanke in državljani Republike Slovenije,

v časih, kakršni so sedanji, ni dovolj vedeti le, kaj hočemo, ampak tudi, kako priti do tega cilja. V naši zgodovini so naši ljudje že velikokrat dokazali, da zmorejo v težkih razmerah izkazovati duševno plemenitost in to v vseh njenih oblikah – od krščanske ljubezni do udarniškega zanosa in skupnega, vesplošnega prizadevanja za samostojno Republiko Slovenijo. V takih pomembnih trenutkih se je izkazala naša solidarnost. Zanesimo se na to pomembno izročilo, ki je tudi naša najpomembnejša družbena in politična vrednota. Zavračajmo vulgarna teoretiziranja o tem, da je solidarnost cokla razvoja ali pa da ne gre za nič drugega kot za prerazporejanje kapitala. Solidarnost je vezivo, ki nas kot posameznike povezuje v družbo in ki spaja preteklost s prihodnostjo. Ko smo solidarni do mladih, smo solidarni do nas samih, ki nas bodo ti mladi lahko oskrbovali v naših starih letih. In ko smo solidarni s svojimi starši, samo vračamo tisto, česar smo bili sami deležni v mladosti.

Tudi na politični ravni lahko razvijamo solidarnost. V nedavnih pogajanjih med vlado in sindikati o finančnih vprašanjih sta se dialog in sporazum že preizkusila kot sredstvi za sprejemanje pomembnih odločitev. Imamo prve uspehe. Razmislimo o tej izkušnji in jo skušajmo razviti v nove vrline naše politike, bolj kulturne, manj strankarske in bolj odprte za potrebe po družbeni koheziji in solidarnosti.

Nismo še prav daleč pri tem, a tudi na začetku ne več. Prazne parole o povezovalnosti moramo nadomestiti s pristno socialno solidarnostjo ter z usposobljenostjo za resničen dialog in za doseganje dobrih dogovorov in dobrih rezultatov. Potrebujemo voljo in znanje. In oboje je mogoče, če se le hoče.

Spoštovane državljanke in državljani, dragi rojaki po svetu,

čeprav marsikdo v teh (težkih) časih ne vidi razlogov za praznovanje, pa imamo vsi pravico do priložnosti, da se poveselimo. Naj po prazniku nastopi nov dan za Slovenijo in priložnost da "srečno bo prestala časov silo" kot pravi naš veliki pesnik France Prešeren.

Naj živi Slovenija!